

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **A., spol. s r.o.**, so sídlom v H., zastúpeného JUDr. D., advokátom so sídlom v H., proti žalovanému **M.**, so sídlom v H., IČO: X., zastúpeného JUDr. P., advokátom so sídlom v H., **o určenie čiastočnej neplatnosti kúpnej zmluvy**, vedenej na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 11 C 39/1995, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 26. januára 2009, sp. zn. 23 Co 235/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave z 26. januára 2009, sp. zn. 23 Co 235/2008 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Trnava rozsudkom z 18. júna 2008 č.k. 11 C 39/1995-343 určil, že kúpna zmluva uzavretá medzi účastníkmi konania 3. mája 1993, predmetom ktorej bol predaj nehnuteľnosti – bývalého A. v katastrálnom území H., na parcele č. X., M. č. X., H., zapísanej na liste vlastníctva č. X. Správy katastra H., je neplatná v časti kúpnej ceny prevyšujúcej 3 722 408,77 Sk; žalovanému uložil povinnosť nahradiť žalobcovi trovy konania 29 452,90 Sk. V dôvodoch rozhodnutia vychádzal zo záveru, že žalobca preukázal naliehavý právny záujem na určení relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy v časti kúpnej ceny (§ 80 písm. c/ O.s.p.), keďže jeho postavenie ako aj možná žaloba na plnenie by boli neistými. Výrok vo veci samej odôvodnil tým, že rozhodujúca bola dohoda strán o kúpnej cene vo výške určenej podľa znaleckého posudku I. Stanovenie kúpnej ceny 6 100 001 Sk v kúpnej zmluve z 3. mája 1993 na základe chybného znaleckého posudku zo 4. augusta 1992 vypracovaného menovaným znalcom považoval súd podľa § 40a Občianskeho zákonníka za relatívne neplatný právny úkon v časti nad sumu 3 772 408,77 Sk (vychádzajúc z opravného

znaleckého posudku z 25. februára 1994) pre rozpor so všeobecne záväzným právnym predpisom o cenách. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Trnave rozsudkom z 26. januára 2009 sp. zn. 23 Co 235/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol; žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania 1 075,88 €; zmenil uznesenie súdu prvého stupňa z 19. júna 2008 č.k. 11 C 39/1995-340 tak, že žalobcovi uložil povinnosť nahradiť trovy štátu 347,93 €. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvého stupňa bol toho názoru, že žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. na požadovanom určení. Určovacia žaloba je preventívneho charakteru a má miesto tam, kde jej pomocou možno eliminovať stav ohrozenia práva či neistoty v právnom vzťahu, ak k zodpovedajúcej náprave nemožno dospieť inak. Žalobca sa nedomáhal určenia práva, či právneho vzťahu, ktorého prípadná spornosť by mohla ohroziť jeho právo, či vnieť neistotu do právnych vzťahov. Určenie neplatnosti kúpnej zmluvy v časti kúpnej ceny neprispieva k stabilite právnych vzťahov a nezakladá povinnosť žalovaného plniť žalobcovi, nevylučujú sa tým ďalšie súdne spory. Možnosť žaloby na plnenie vylučuje podanie žaloby na určenie. Samotné riešenie otázky platnosti kúpnej zmluvy je v takom prípade súd povinný riešiť ako otázku predbežnú v konaní o žalobe na plnenie. Odvolací súd dospel k záveru, že nie je preukázaný naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení, pretože nie je ohrozené právo a právne postavenie žalobcu sa nestalo neistým. Prípadným určením neplatnosti kúpnej zmluvy v časti kúpnej ceny sa právne postavenie žalobcu nezmení. Za významné v tejto súvislosti nepovažoval tvrdenie žalobcu, že nehnuteľnosť je evidovaná v majetku spoločnosti žalobcu. Z uvedených dôvodov odvolací súd žalobu zamietol. O trovách konania a trovách štátu rozhodol podľa ustanovenia § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 1 O.s.p., § 142 ods. 1 O.s.p. a § 148 O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Jeho prípustnosť dôvodil § 238 ods. 1 O.s.p. a dovolanie odôvodnil tým, že odvolací súd nezoznámil účastníkov konania so svojím právnym názorom týkajúcim sa posúdenia otázky naliehavého právneho záujmu, odlišujúcim sa od právneho názoru vysloveným súdom prvého stupňa v jeho dvoch predchádzajúcich rozsudkoch, ako i v predchádzajúcom rozhodnutí odvolacieho súdu v danej veci, neumožnil účastníkom sa k tomuto názoru vyjadriť. Odvolací súd tým porušil procesné práva žalobcu a vydaním prekvapivého rozhodnutia zasiahol do jeho práva na spravodlivý proces (čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd). Žalobca sa nestotožnil

s názorom odvolacieho súdu v otázke naliehavého právneho záujmu, a uviedol, že bez vyslovenia relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy v časti kúpnej ceny by sa nemohol domáhať vydania bezdôvodného obohatenia. Vyhovením určovacej žalobe by sa založil pevný základ pre vysporiadanie právnych vzťahov medzi jeho účastníkmi. Žalobca preto navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa.

Žalovaný považoval námietky žalobcu uvedené v dovolaní za nedôvodné, rozsudok odvolacieho súdu za vecne správny. Preto navrhol dovolanie žalobcu zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p. sa dovolací súd zaoberal najskôr otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu je v danom prípade postihnuté procesnou vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. treba rozumieť taký závadný (zákonu sa priečiaci) procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. Vady zakladajúce zmätočnosť súdneho konania, ktoré zavinil súd svojím procesným postupom v rozpore so zákonom, spravidla vždy účastníkovi konania odnímajú možnosť konať pred súdom, pretože mu bránia v realizácii tých procesných práv, ktoré Občiansky súdny poriadok priznáva na účelné uplatnenie alebo bránenie práva proti druhej strane v spore. Vydanie zmätočného rozhodnutia bez ďalšieho nemá svoje právne opodstatnenie, a preto je vždy nevyhnuté takéto rozhodnutie zrušiť najmä z hľadiska ústavou garantovaného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné poukázať na to, že konanie pred súdom musí zabezpečiť pre účastníkov konania spravodlivú ochranu ich práv a záujmov (tzv. fair process). Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Občiansky súdny poriadok účastníkovi viaceré procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich. Medzi základné práva účastníka konania patrí aj právo účastníka konania napadnúť rozhodnutie súdu prvého stupňa odvolaním, pokiaľ to zákon nevyklučuje (§ 201 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd na rozdiel od súdu prvého stupňa zaujal názor, že žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. na určení, že kúpna zmluva v časti kúpnej ceny je neplatná; z tohto dôvodu na rozdiel od súdu prvého stupňa žalobu zamietol (ďalej už nemal právny dôvod pristúpiť k právnemu vyhodnoteniu zisteného skutkového stavu z vecného hľadiska). Odvolací súd v porovnaní s rozsudkom súdu prvého stupňa založil svoj rozsudok na právnom závere, v ktorom konštatoval procesnú neprípustnosť žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. So zreteľom na priebeh a výsledky

konania na súde prvého stupňa, ktorý vychádzal z procesnej prípustnosti žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., zaoberal sa vecnou stránkou prípadu a dospel k záveru o dôvodnosti žaloby, bolo legitímnym očakávaním žalobcu v odvolacom konaní, že nebudú inak prerokovávané právne otázky ako tie, ktoré viedli súd prvého stupňa k záveru o dôvodnosti podanej žaloby, vrátane otázky procesnej prípustnosti žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch vychádzajúc z iných skutkových zistení než súd prvého stupňa, bolo žalobcovi odňaté právo namietať správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštančne vyššom súde. Odvolací súd vyvodil svoj (iný) právny záver zo skutočností, ktoré súd prvého stupňa výslovne právne neposudzoval, resp. nevyhodnotil v neprospech žalobcu, ani nepovažoval potrebné pre takéto právne posúdenie vykonať dokazovanie; žalobca nemal možnosť namietať a zdôvodňovať prípadné nesprávne právne posúdenie veci súdom prvého stupňa ohľadne procesnej prípustnosti žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., tak ako ju vyhodnotil a právne uzavrel odvolací súd; žalobca sa v dôsledku toho k samotným (iným) právnym záverom odvolacieho súdu nemal možnosť vyjadriť a predložiť prípadne aj také dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa nejavili významnými, avšak z hľadiska právnych záverov odvolacieho súdu boli rozhodujúce. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil žalobcovi realizáciu jeho procesných práv, svojím postupom zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takomto prípade je prakticky dôsledkom nerespektovania zákonného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom (obdobne napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 231/2007, sp. zn. 3 Cdo 280/2007 a sp. zn. 3 Cdo 302/2008).

Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že procesný postup odvolacieho súdu zavŕšený dovolaním napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žaloba sa zamietla, je zaťažený vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p., existencia ktorej je vždy dôvodom pre zrušenie dovolaním napadnutého rozhodnutia. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec vrátil Krajskému súd v Trnave na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť rozsudok odvolacieho súdu, dovolaciemu súdu nebola daná možnosť zaoberať sa vecnou správnosťou rozhodnutia ani námietkami žalobcu uvedenými v dovolaní.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 7. októbra 2009

JUDr. Daniela Sučanská, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková